

Oponentský posudek diplomové práce
Obor: lingvistika a fonetika

Tereza Vernerová:

Trvání slabikotvorných likvid v češtině

Diplomová práce Terezy Vernerové zkoumá trvání slabikotvorného *r* a *l* v projevech českých mluvčích. Autorka zvolila vhodné téma, které v takovéto podobě a rozsahu zatím nebylo zpracováno. Dosavadní údaje o trvání českých likvid nezohledňují rozdíl mezi jejich slabičnou a neslabičnou variantou.

Z hlediska výběru tématu se jedná o dobře formulovaný cíl. Trvání českých slabikotvorných likvid je sledováno na rozsáhlém materiálu, ve srovnatelném hláskovém okolí, ve třech pozicích v mluvním taktu, dále je srovnáváno s trváním neslabičných variant a krátkých vokálů.

Předkládaná diplomová práce se člení na čtyři základní části. První část se zabývá teoretickými východisky pro analýzu, ve druhé části autorka popisuje zvukový materiál a jeho přípravu. Stěžejní část práce představuje třetí kapitola, která obsahuje výsledky analýz zvukových dokladů. Čtvrtou část představuje závěrečné shrnutí získaných výsledků. Součástí práce jsou rozsáhlé přílohy a CD se zvukovým materiálem.

V první kapitole autorka na základě odborné literatury stručně shrnuje teoretické poznatky o podstatě slabiky, její struktuře a hranicích. Součástí kapitoly je přehled starších teorií o podstatě slabiky. Jistým nedostatkem je absence bibliografických údajů v seznamu použité literatury k některým jménům, která autorka v textu uvádí a patrně je přebírá z citované publikace B. Hály.

Další části kapitoly obsahují artikulační a akustickou charakteristiku českých sonor a zvláště likvid, dále podrobný přehled poruch jejich výslovnosti a nářečních variant. U poruch výslovnosti by bylo vhodné vysvětlit, co znamená „příliš málo kmitů“ u hlásky *r* (s. 16), je-li obvyklý počet kmitů 1 – 3 (s. 14). Nutno ovšem poznamenat, že artikulační a důkladnější akustická analýza výslovnosti *r* nebyla předmětem práce. U výčtu fonetických znaků v oddíle zabývajícím se nářečními výslovnostními variantami (s. 17) schází znak *y*, který je používán níže v příkladech, a jeho specifikace.

Druhá kapitola detailně popisuje způsob přípravy základního materiálu a jeho strukturu. Autorka vhodně stanovuje podmínky pro výskyt měřených hlásek v materiálu, aby byly výsledky analýzy dostatečně srovnatelné. Větší přehlednosti textu by prospělo zobrazování údajů o počtu likvid v různém hláskovém okolí formou tabulky. Z vlastní instrumentální analýzy plyne zmínka o obtížnosti stanovování hranic segmentů v určitém hláskovém okolí, která by mohla být doplněna o popis způsobu, jakým zejména v těchto případech bylo při izolování likvid postupováno. Výhodou je, že postup je možno ověřit na zvukovém materiálu, který je součástí práce.

Analýza probíhala na materiálu dvojího typu: základní materiál (texty čtené neprofesionálními mluvčími) a doplňkový materiál (projevy rozhlasových mluvčích). Autorka upozorňuje na odlišnost typu obou zvukových souborů a pro větší srovnatelnost výběrově pracuje s transformovanými hodnotami trvání vypočítanými na základě tempa řeči. Veškeré reálné hodnoty jsou uvedeny v příloze.

Analýza základního materiálu poskytuje výsledky trvání likvid s ohledem na jednotlivé mluvčí, na pozici v mluvním taktu u jednotlivých mluvčích, souhrnné výsledky podle pozice v taktu a zvláště bere v úvahu trvání likvid v okolí sykavek, které se jeví jako významné v porovnání s vlivem okolí jiného typu. Přínosné jsou také údaje o trvání likvid, které tvoří slabičný nukleus, a neslabičných likvid. Trvání slabikotvorného *r* a *l* je srovnáváno i s trváním krátkých vokálů.

Srovnání základního a doplňkového materiálu ukazuje jistou závislost trvání slabičných likvid na mluvním stylu. V komentáři ke grafům 25-1 a 25-2 neodpovídají uvedené hodnoty trvání hodnotám graficky znázorněným, což by mohlo způsobeno tím, že se v jednom případě jedná o hodnoty reálné a v jednom o hodnoty transformované.

V závěru autorka uvážlivě shrnuje získané výsledky, a to s vědomím možností, které konkrétní zvukový materiál poskytuje, a výstižně popisuje zjištěné tendence v trvání českých slabikotvorných likvid.

Diplomová práce Terezy Vernerové je kvalitní sondou do problematiky, která doposud nebyla v popisu zvukové stránky češtiny zpracována. K nesporným přednostem práce patří například sestavení širokého a dobře strukturovaného zvukového materiálu, způsob zpracování výsledků analýz i rozsáhlé, velmi podrobné přílohy. Orientaci v přílohách však poněkud ztěžuje skutečnost, že nejsou číslovány stránky. Výše uvedené nedostatky lze považovat ve srovnání s pracností, časovou náročností a získanými výsledky spíše za okrajové.

Předkládaná práce splňuje svým obsahem i rozsahem požadavky kladené na magisterskou práci. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem ji doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení **velmi dobře**.

V Praze dne 24.5.2006

.....

Mgr. Pavel Machač
Fonetický ústav FF UK